

Management Guidelines of OTOP Inno-Life Tourism for Strengthening Community in Nakhon Phanom Province

Piradaporn Jaihan¹ Apikanittha Nalao^{1*} and Wisit Kidkhamsuan²

¹ Department of Public And Private Management, Faculty of Liberal arts And Science, Nakhonphanom University, Thailand

² Department of Cultural and Tourism Anthropology, Faculty of Liberal arts And Science, Nakhonphanom University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: apikanittha@npu.ac.th

ABSTRACT

This research article aimed to (1) study the current state of OTOP Inno-life tourism management, (2) study the factors affecting the strength of the OTOP Inno-life tourism community and (3) propose guidelines for Inno-life OTOP tourism management to strengthen the community in Nakhon Phanom Province. This research was a mixed quantitative and qualitative approach. The quantitative samples were obtained by specific random sampling was on the administrative committee in the OTOP Inno-life group 235 people and qualitative samples were 26 key informants using the purposive sampling method. The statistics used were Descriptive statistics, and the hypothesis was tested using Pearson's correlation coefficient, multiple regression analysis, and interviews style using content analysis. The result of the study found that the current state of OTOP Inno-life tourism management was at a high level. It was found that there was a systematic operational planning process by dividing responsibilities according to the structure, and motivating members to drive their work, the method of coordinating contacts online or the voice on the line as for the work control, it mainly depended on the group leader, working as a facilitator. Factors affecting the strength of the OTOP Inno-life tourism were environment, public mind, networks of community organizations, participation of people in the community, tourism public relations, and community leaders. The qualitative research results showed that the wisdom, morale and encouragement, and government support. And guidelines for OTOP Inno-life tourism management should develop personnel, develop tourist attractions and facilities, tourism products and services by connecting tourism routes and promoting community markets. Every group should adopt both geographical and lifestyle identities which were the identity of the group to show with the private sector should invest together with the community. Tourism promotion with local food and beverage items linking to tourism in the real community to create added value, inheriting cultural traditions from generation to generation as well as conservation and inheriting for sustainability.

Keywords: OTOP Inno-Life, OTOP Inno-Life Tourism, Strength Community, Tourism Management

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี ที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนครพนม

พิรดากร ใจหาญ¹ อภิกนิษฐา นาลาห์^{1*} และ วิสิษฐ คัดคำส่วน²

¹ สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ประเทศไทย

² สาขามานุษยวิทยาวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: apikanittha@npu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี (2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี และ (3) เสนอแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ที่เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ในจังหวัดนครพนม การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่มาจากการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ คณะกรรมการการบริหารงานในกลุ่มโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ทั้ง 12 อำเภอ อำเภอละ 1 กลุ่ม จำนวน 235 คน และเชิงคุณภาพเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา สถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ผลการวิจัยเชิงปริมาณอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า มีกระบวนการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามโครงสร้าง มีการมุ่งเน้นในการทำงาน ประสานงานหลายวิธีทั้งทางออนไลน์ เสียงตามสาย และอื่นๆ การควบคุมขึ้นอยู่กับผู้นำ ทำงานแบบอำนาจความสะดวก ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็ง ได้แก่ สภาพแวดล้อม มีจิตสาธารณะ เครือข่ายองค์กรชุมชน การมีส่วนร่วม ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และผู้นำชุมชน ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำให้พบปัจจัยเพิ่มเติม ได้แก่ ภูมิปัญญา ขวัญและกำลังใจ และการสนับสนุนจากภาครัฐ และแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ควรพัฒนาบุคลากร แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าและบริการ เชื่อมโยงเส้นทาง และส่งเสริมการตลาดชุมชน ทุกกลุ่มสามารถนำอัตลักษณ์ทั้งเชิงภูมิศาสตร์และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ขึ้นมาเผยแพร่ มีภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนกับชุมชน ต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่ม ประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ เชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวในชุมชนจริง มีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ตลอดจนการอนุรักษ์สืบสานให้ยั่งยืน

คำสำคัญ: โอท็อปนวัตวิถี, การท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี, ชุมชนเข้มแข็ง, การจัดการการท่องเที่ยว

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เป็นแผนการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาหน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทย ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือคติพจน์ประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อการพัฒนาประเทศตามหลักธรรมาภิบาล มีการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการร่วมกัน ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน จะช่วยยกระดับการพัฒนาให้เป็นประเทศที่มีรายได้สูงได้อย่างประสบความสำเร็จ จึงจำเป็นต้องมีการขยายตัวและการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง รวมทั้งมีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นในเวทีสากล ไทยจึงได้มุ่งพัฒนาบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ

อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ 2) “ปรับปรุงจูน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และระบบดิจิทัล ให้เอื้อต่อการพัฒนา และ 3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” โดยเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบของธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด (สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง, 2561) สร้างความเข้มแข็งสู่ประชาชน ชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักการต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่และเป็นเอกลักษณ์ มาพัฒนาปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัย จนเกิดเป็นของสิ่งใหม่ที่สามารถสร้างคุณค่าได้อย่างมั่นคง กรมการพัฒนาชุมชนจึงจัดโครงการไทยนิยมยั่งยืน ชุมชนโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม มีเป้าหมายในการดึงคนเข้าหมู่บ้านด้วยการท่องเที่ยว โดยแนวคิดในการพัฒนาต่อยอดจากการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) มีหน่วยงานท้องถิ่นให้การส่งเสริมสนับสนุนเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงชุมชนให้เข้มแข็ง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนา ยกระดับจากรากเหง้าทางเศรษฐกิจ ใช้อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงของประเทศในด้านอื่น มาประยุกต์กับเทคโนโลยีและนวัตกรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

โครงการโอท็อปนวัตกรรม คือ การใช้การท่องเที่ยวของชุมชนทั้งเสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ แปลงให้เกิดเป็นรายได้ รวมทั้งทำให้มีคุณค่าเพียงพอ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้สู่คนในชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นการเปลี่ยนแปลง OTOP ในแบบดั้งเดิมที่แต่ละชุมชนผลิตสินค้าแล้วนำสินค้าออกมาหาตลาดเพื่อจำหน่าย เปลี่ยนไปสู่การพัฒนาสินค้าแล้วนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในชุมชนและซื้อสินค้าในชุมชน พัฒนาโดยใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเพื่อนำมาจำหน่าย รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวในจุดที่นักท่องเที่ยวยังไม่ถึง มีการประชาสัมพันธ์ และเมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมก็จะมีบริการจัดเตรียมทั้งอาหารพื้นถิ่น ที่พัก การแสดงด้านวัฒนธรรม รวมถึงสิ่งอื่นที่น่าสนใจแตกต่างกันในแต่ละชุมชน (ปาริชาติ คุณปลื้ม, 2562)

ในปัจจุบันสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม ได้ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรม ในจังหวัดนครพนมผ่านชุมชนที่มีเอกลักษณ์ตามความหลากหลายทางเชื้อชาติ ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง เน้นการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นำศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นของแต่ละหมู่บ้านมาต่อยอดให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการเรียนรู้วิถีชีวิต และยังสามารถเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตจากคนในพื้นที่โดยตรงได้ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนส่งเสริมองค์ความรู้ด้านต่างๆ ให้ชุมชนได้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นพื้นฐานการดำเนินงานกิจกรรมของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ใช้หลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ การท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรมในจังหวัดนครพนมก็ยังประสบปัญหาอยู่มาก เนื่องจากในการพัฒนาและการบริหารงานมีทั้งกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ และกลุ่มที่ยังตามหลังอยู่จำนวนมาก ในบางครั้งการจัดกิจกรรมบางอย่างไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การนำนักท่องเที่ยวเข้าไปในช่วงที่ชุมชนยังไม่พร้อมต้อนรับ เรื่องของระยะการเดินทางก็ส่งผลต่อความน่าสนใจของนักท่องเที่ยวที่จะเข้าเยี่ยมชมกิจกรรม รวมทั้งในบางพื้นที่ไม่มีสิ่งดึงดูดหรือไม่ได้อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวหลัก และไม่มีกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้นำมาสู่ความพร้อม การมีส่วนร่วม และความสำเร็จของชุมชน และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ในปัจจุบัน ทำให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก ประชาชนว่างงานและย้ายกลับถิ่นฐานมากขึ้น โครงการไทยนิยมยั่งยืน ชุมชนโอท็อปนวัตกรรม จึงกลายเป็นที่น่าสนใจตามไปด้วย เนื่องจากเกิดการสร้างรายได้ โดยที่คนในชุมชนไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานไปประกอบอาชีพในเมืองหลวง ไม่ต้องเข้าไปเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม แต่สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้โดยยังอาศัยอยู่ในชุมชน สมาชิกช่วยกันคิด ช่วยกันทำ รวมถึงการใช้สื่อออนไลน์ในการลงภาพประชาสัมพันธ์ เชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม เกิดการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังเป็นการกระจายกลุ่มลูกค้าออกไปสู่กลุ่มใหม่ๆ ทั้งในและต่างประเทศ (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม, 2564)

จากปัญหาในเรื่องของการดำเนินงาน ปัญหาในด้านของการพัฒนาและบริหารกิจการของกลุ่มที่ยังตามหลังผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 และแนวทางการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี ที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดนครพนม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี และศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีให้เข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนครพนม ซึ่งประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี ในจังหวัดนครพนม ให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน รวมทั้งสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่นๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ในจังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ในจังหวัดนครพนม
3. เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ในจังหวัดนครพนม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งทำการศึกษาไปพร้อมกัน โดยแจกแบบสอบถามให้ทำก่อน แล้วจึงขอสัมภาษณ์แยกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรเป็นกลุ่มโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ที่ลงทะเบียนไว้กับทางสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม กลุ่มโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ทั้ง 12 อำเภอในจังหวัดนครพนม ที่มีที่อยู่ชัดเจน สามารถติดต่อได้ รวม 435 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม ข้อมูลเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ คณะกรรมการการบริหารงานในกลุ่มโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ที่เป็นตัวแทนจากทั้ง 12 อำเภอ อำเภอละ 1 กลุ่ม โดยเลือกเฉพาะกลุ่มที่สามารถติดต่อได้ มีที่อยู่ชัดเจนและเต็มใจให้ข้อมูล จำนวน 235 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เลือกเพียงอำเภอละ 1 กลุ่มเท่านั้น เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้ครบ 12 อำเภอทั้งจังหวัดนครพนม และ กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ตัวแทนอำเภอละ 2 คน 12 อำเภอ และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 2 คน รวมจำนวน 26 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือ

2.1.1 เชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระยะเวลาในการทำงานในชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 6 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี ในจังหวัดนครพนม 20 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การบริหารจัดการองค์การ 3) การจูงใจ 4) การประสานงาน และ 5) การควบคุม

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี ในจังหวัดนครพนม 33 ข้อ ประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2) ด้านขวัญและกำลังใจ 3) ด้านการมีจิตสาธารณะ 4) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านผู้นำชุมชน 6) ด้านสภาพแวดล้อม 7) ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 8) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ และ 9) ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน

ตอนที่ 4 ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดนครพนม 20 ข้อ ประกอบด้วย 1) ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ 2) ความเข้มแข็งด้านสังคม 3) ความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรม 4) ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 5) ความเข้มแข็งด้านการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิด (Open - Ended Questions) เพื่อให้ทราบข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ที่เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ในจังหวัดนครพนม

2.1.2 เชิงคุณภาพ

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้คำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการกลุ่มในปัจจุบัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ที่เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งในจังหวัดนครพนม

2.2 การทดสอบเครื่องมือ

1) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์หรือไม่ และตรวจสอบการใช้ถ้อยคำภาษาที่มีความเหมาะสม โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

2) นำแบบสอบถามมาทำการตรวจสอบเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องในเนื้อหา การใช้ถ้อยคำสำนวนความชัดเจนของแบบสอบถามให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์งานวิจัย โดยใช้แบบวัดดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (สมนึก ภัททิยธนี, 2553) ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้ค่าความสอดคล้องอยู่ที่ .85

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน และทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (∞ - Cronbach's Alpha Coefficient) (เกียรติสุตา ศรีสุข, 2552) ซึ่งผลการวิเคราะห์ของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ .87

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดนครพนม อยู่ในระดับมาก

3.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดนครพนม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

4.1.1 ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อขอความอนุเคราะห์เรื่องข้อมูลกลุ่มประชากรจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครพนม เพื่อนำข้อมูลประชากร เบอร์โทรศัพท์มาใช้ในการติดต่อและสถานที่ตั้งของกลุ่มที่ชัดเจน

4.1.2 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างตามที่คำนวณไว้ สำหรับผู้ที่อ่านหนังสือไม่คล่องผู้วิจัยจะเป็นผู้อ่านให้ฟังแล้วให้ทำการตอบเอง จากนั้นก็ทำการเก็บรวบรวม แยกไว้ตามพื้นที่ที่ทำการแจกแบบสอบถามและลงรหัสเอาไว้ ป้องกันการหลงลืม และการกรอกข้อมูลไม่ครบ

4.1.3 ภายหลังเสร็จสิ้นกระบวนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

4.2.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัว เพื่อให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มีการเตรียมคำถาม โดยการสร้างแนวคำถามแบบปลายเปิด

เพื่อให้มีความครอบคลุมตามกรอบแนวคิดและขอบเขตของการศึกษา เรียงลำดับของข้อความถาม ซึ่งสามารถปรับได้ตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูล ตั้งคำถามที่ความเข้าใจง่าย เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นในการสัมภาษณ์ได้อย่างเต็มที่และคำถามต้องไม่เป็นคำถามนำ

4.2.2 ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้ทำการวิจัยได้แสดงถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ โดยขออนุญาตในการจดบันทึกและบันทึกเสียง ระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้มีปฏิสัมพันธ์แบบต่อหน้ากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและมีการทดสอบคำถามและคำตอบเพื่อเป็นแนวทางในการถามคำถามต่อไป ซึ่งจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 10 - 30 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูล และจะทำการสัมภาษณ์ซ้ำในแต่ละรายจนกว่าจะไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นหรือที่เรียกว่า ข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) จึงจะทำการหยุดการสัมภาษณ์

4.2.3 ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึกสรุปสั้นๆ เฉพาะประเด็นที่สำคัญและเมื่อจบการสัมภาษณ์จะนำข้อมูลที่ได้กลับมาจดบันทึกอีกครั้งอย่างละเอียด เพื่อป้องกันการหลงลืมข้อมูลที่สำคัญ โดยจะทำการบันทึกแบ่งข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

5.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระยะเวลาการทำงาน ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

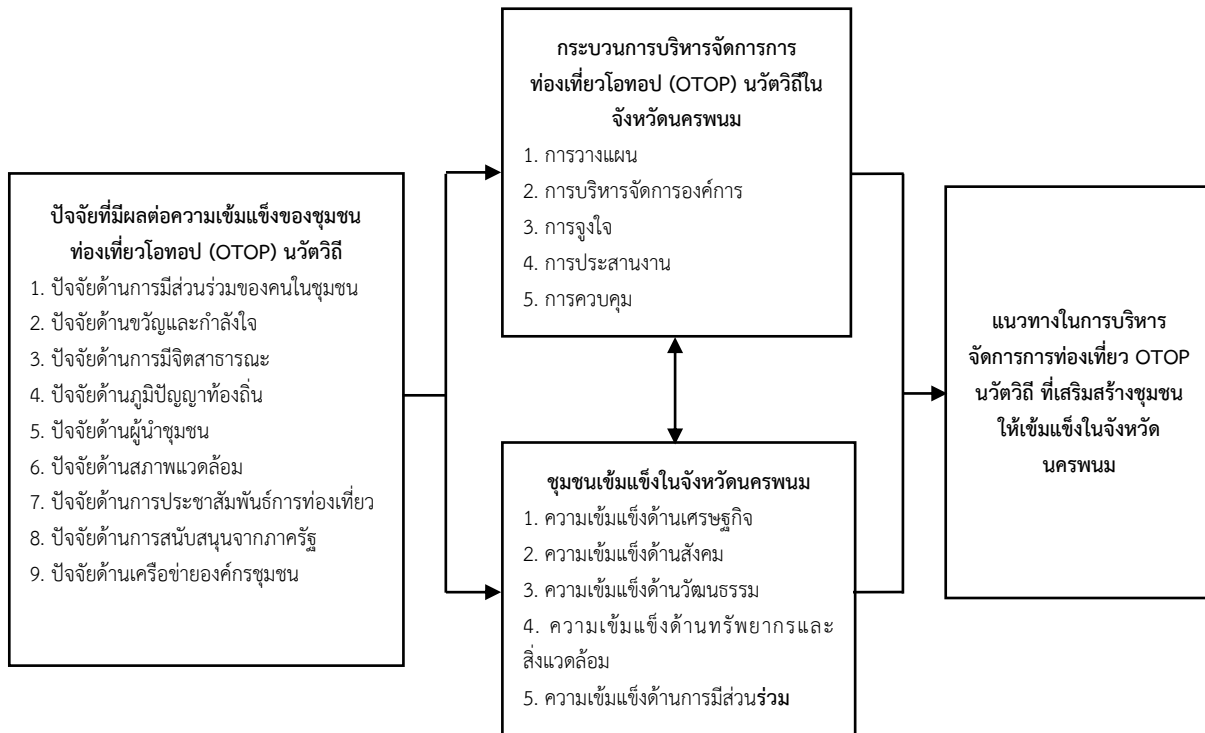
5.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรมในจังหวัดนครพนม ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

5.1.3 การทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation Coefficient) (สมนึก ภัททิยธนี. 2553, น.98) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regressions Analysis : MRA) (สุทิน ชนะบุญ, 2560) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการจดบันทึก การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล แบบสามเส้า (Triangulation Technique) (สุรางค์ จันทวานิช. 2552) แล้วนำข้อมูลนั้นมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยนำเสนอข้อมูลแบบความเรียงตามวัตถุประสงค์ตามกระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดนครพนม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 235 คน เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.09 มีอายุ 51 - 60 ปี ร้อยละ 30.6 มีระยะเวลาการทำงานในชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป ร้อยละ 82.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 52.8 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 70.2 และมีรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 43

1.2 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ในจังหวัดนครพนม ผลการวิเคราะห์สรุปได้ ดังนี้

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจูงใจ และ ด้านการประสานงาน ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.81) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการองค์การ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.75) ด้านการควบคุม ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.74) และ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.81) ตามลำดับ

ด้านการจูงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้นำรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ ผู้นำใช้วิธีการโน้มน้าวจูงใจ มากกว่าการใช้คำสั่ง ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.79) ผู้นำมีการยกย่องและกล่าวชมสมาชิกที่ปฏิบัติงานได้ดี ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.79) และ ผู้นำมีวิธีการกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.97) ตามลำดับ

ด้านการประสานงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ติดต่อดูเอกสารเรื่องการดำเนินงานเพื่อให้งานดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.69) ใช้โซเชียลมีเดียในการติดต่อประสานงานกันภายในกลุ่ม ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.69) และ เชื่อมโยงการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.80) ตามลำดับ

ด้านการบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่งเสริมการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.73) มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถและเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.79) และ มีการทบทวนโครงสร้างและหน้าที่ เพื่อปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเสมอ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

ด้านการควบคุม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีส่วนร่วมในการประเมินผล การปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามมาตรฐานของกลุ่ม ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ มีการกำหนดมาตรฐานเฉพาะกลุ่มเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.79) มุ่งเน้นให้สมาชิกปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.80) และ มีการประชุมกับสมาชิก เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

ด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คำนึงถึงความจำเป็นในการใช้ทรัพยากร ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ ติดต่อดูเอกสารเรื่องการวางแผนการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.76) มีการจัดทำแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.75) และ มีการประชุมร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.97) ตามลำดับ

การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.71) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.69) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.70) และ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทุกคนในชุมชนร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.66) มีการเชิญชวนทุกคนในชุมชน มาร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.65) และ ทุกคนในชุมชนเข้าร่วมประชุมทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นในชุมชน ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

ด้านวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สามารถปรับตัวเข้ากับยุคสมัย ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ มีการบันทึกภูมิปัญญา ความรู้ วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชน และ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพ ภูมิปัญญา และมีความภูมิใจในอัตลักษณ์ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.72) และ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ของคนทุกช่วงวัย ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้กับคนรุ่นใหม่ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.67) รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมจะคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.69) ชุมชนมีการใช้

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อต่อยอดสร้างมูลค่าอย่างคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.75) และ ชุมชนมีการบริหารจัดการดูแล และใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สมาชิกในชุมชนสามารถทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.69) สมาชิกทุกคนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.68) และ มีการวางแผนการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ ใช้ศักยภาพที่เป็นจุดแข็งในการสร้างมูลค่า สร้างอาชีพ และ สร้างรายได้ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.77) มีความหลากหลายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.76) และ มีการพัฒนาต่อยอดสินค้าของชุมชน ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า มีกระบวนการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามโครงสร้าง มีการตั้งใจในการทำงาน ประสานงานหลายวิธีทั้งทางออนไลน์ เสียงตามสาย และอื่นๆ การควบคุมการทำงานขึ้นอยู่กับผู้นำกลุ่ม ทำงานแบบอำนาจความสะดวก ไม่ได้เป็นการบังคับ สำหรับการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ มีการรวมกลุ่มในการจำหน่ายสินค้า บางท้องที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งในการหารายได้เสริม เช่น ภูเขา ป่าไม้ แหล่งน้ำ สังคมยังคงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและยึดถือ ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ วัฒนธรรมเป็นการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ประเพณี ความเชื่อ การแต่งกาย อาหาร และการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ไม่ได้ปรับตัวออกมาตามสภาพแวดล้อมภายนอกที่ทันสมัยขึ้น ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความแตกต่างกันไปตามภูมิศาสตร์ สามารถจัดเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม นอกจากนักท่องเที่ยวได้ความประทับใจ ทางพื้นที่เองก็ได้อนุรักษ์ทรัพยากรไปด้วย และการมีส่วนร่วม ใช้สถานที่ภายในวัดของชุมชนวัดเป็นที่รวมตัวกัน นอกจากนี้ชุมชนโดยส่วนมาก จะยึดหลัก “บวร” บ้าน วัด และโรงเรียน เสริมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง วัฒนธรรมยังคงได้รับการสืบสานต่อโดยคนรุ่นใหม่ และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งเชื่อมโยงไปกับผลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณทั้ง 5 ด้าน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ในจังหวัดนครพนม

ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตวิถี ในจังหวัดนครพนม ผลการวิเคราะห์สรุปได้ ดังนี้

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีจิตสาธารณะ และ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.67) รองลงมาคือ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.72) ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.70) ด้านผู้นำชุมชน ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.86) ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.75) ด้านขวัญและกำลังใจ ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.86) ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.79) และ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.84) ตามลำดับ

ด้านการมีจิตสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ชวนคนในชุมชนมาทำกิจกรรม เสมอ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.65) รองลงมาคือ ช่วยเหลือกิจกรรมโดยไม่หวังผลตอบแทน และ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำประโยชน์ เพื่อชุมชน ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.72) และ บริจาคทรัพย์สินตามกำลัง ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

ด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.22$, S.D. =

0.67) รองลงมาคือ เป็นส่วนหนึ่งในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.66) และ ได้รับการดูแลจากผู้รับผิดชอบและสมาชิกทุกคน ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมดั้งเดิม ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.75) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าของภูมิปัญญา เพื่อนำมาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่ม ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.66) มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาให้เป็นที่รู้จักในช่องทางต่างๆ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.76) และ ได้รับการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาภูมิปัญญา ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ สมาชิกทุกคนสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.72) สมาชิกทุกคนสามารถเสนอข้อคิดเห็นต่างๆ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.72) และ มีการวางแผนร่วมกับผู้นำในการจัดกิจกรรมต่างๆ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

ด้านผู้นำชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับสมาชิก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 2.77) รองลงมาคือ มีภาวะผู้นำ และเสียสละเพื่อส่วนรวม ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.92) และ ผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานความร่วมมือให้ทำงานได้อย่างราบรื่น ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.88) ตามลำดับ

ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมให้กับชุมชน ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.70) รองลงมาคือ ชุมชนช่วยกันประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และมีแหล่งข้อมูลกลางในการสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถติดต่อได้ชัดเจน ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.80) และ สื่อท้องถิ่นช่วยกันประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.76) ตามลำดับ

ด้านขวัญและกำลังใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้นำสามารถปรึกษาปัญหาการทำงานได้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.96) รองลงมาคือ ได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติงานจากผู้นำของกลุ่ม ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.73) ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน หรือผู้เชี่ยวชาญ ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.84) และ ผู้นำมีการพูดให้กำลังใจ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.92) ตามลำดับ

ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการคัดเลือกสมาชิกไปศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.83) รองลงมาคือ ได้รับการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกลุ่ม ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.79) ได้รับการสนับสนุน เรื่องการพัฒนาแหล่งข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.74) และ มีการนำองค์ความรู้ที่คิดค้นได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.80) ตามลำดับ

ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ และ ภาครัฐสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญมาเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.83) และ ได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาดูงานนอกพื้นที่ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมวิถีในจังหวัดนครพนม โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation Coefficient) และ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regressions Analysis : MRA) มีจำนวน 6 ตัวแปร เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านสภาพแวดล้อม (Beta =

.343) 2) ด้านการมีจิตสาธารณะ (Beta = .217) 3) ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน (Beta = .169) 4) ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Beta = .143) 5) ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (Beta = .124) และ 6) ด้านการผู้นำชุมชน (Beta = .069)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการตรวจสอบสามเส้า และทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้พบปัจจัยเพิ่มเติมจากการศึกษาในเชิงปริมาณ ได้แก่ ภูมิปัญญา ขวัญและกำลังใจ และการสนับสนุนจากภาครัฐ

3. แนวทางทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนครพนม

จากการวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า คำนวณความถี่ของคำตอบ และเข้าสู่การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้ทราบแนวทางที่สามารถพัฒนาไปพร้อมกันได้ และจะเกิดประโยชน์แก่ทุกกลุ่มในระยะยาว โดยมีแนวทางดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาบุคลากร หน่วยงานภาครัฐ และชุมชนร่วมกันดำเนินการจัดอบรมบุคลากรในชุมชน ส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมการเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ ทั้งเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การพัฒนาบุคลิกภาพ และการเป็นไกด์หรือนักเล่าเรื่องราว เน้นการแต่งกายตามวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างเอกลักษณ์

3.2 ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ในหลายพื้นที่ที่มีการดูแลทั้งความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวเสมอ แต่ยังคงขาดในส่วนของการป้ายบอกทาง หรือบอกจุดท่องเที่ยวต่างๆ ที่ชำรุดไปตามกาลเวลา และยังไม่ได้มีการซ่อมแซม รวมถึงบางพื้นที่ที่มีเครื่องมือไม่มากพอที่จะปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบให้สะอาดและสวยงามขึ้น เนื่องจากยังขาดงบประมาณสนับสนุน

3.3 ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม มีหน่วยงานทั้งที่มาจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน หรือเครือข่ายภาคีต่างๆ เข้ามาช่วยดูแล ให้ความรู้และเป็นพี่เลี้ยงในการออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ หรือการวางแผนการตลาด ช่องทางการจำหน่าย และช่องทางการประชาสัมพันธ์โปรแกรมการท่องเที่ยว

3.4 ด้านการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว เป็นการเชื่อมโยงจากเส้นทางหลักลงมาเส้นทางรอง โดยอาศัยจุดเด่นอย่างพระธาตุประจำวันเกิด หรือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว นำเอาแหล่งท่องเที่ยวจากเส้นทางรองที่สามารถเชื่อมโยงไปถึงกันได้ เข้ามาเขียนแทรกลงไปในเส้นทางหลัก ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จัก และมีตัวเลือกในการท่องเที่ยวมากขึ้น

3.5 ด้านการส่งเสริมตลาดชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบัน COVID-19 ทำให้การซื้อขายสินค้าแบบปกติทำได้ยาก การหันมาจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์จึงกลายเป็นที่นิยมอย่างมาก แต่เนื่องด้วยสินค้าเป็นงานแฮนด์เมดจึงยังไม่เพียงพอต่อกลุ่มลูกค้าออนไลน์ และเมื่อสถานการณ์ดีขึ้น นักท่องเที่ยวเริ่มออกมาท่องเที่ยว บางพื้นที่ก็ใช้พื้นที่ว่างของชุมชนจัดตั้งเป็นตลาด นำสินค้า โอท็อป (OTOP) มาวางจำหน่าย ก็ช่วยสร้างรายได้ให้ชาวบ้านและผู้ประกอบการมากขึ้น และในพื้นที่ที่ไม่ได้มีพื้นที่ว่างเปล่าไว้สำหรับใช้ประโยชน์ ก็จะสามารถจัดเป็นจุดรวมในการตั้งตลาด หรือร้านจำหน่ายสินค้า

อภิปรายผล

สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนครพนม อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม มีการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอน และเป็นไปตามระบบ การจัดการภายในกลุ่ม สามารถวางแผนได้ว่าชุมชนจะเดินไปในทิศทางใด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนภรณ์ มุ่งช่วยกลาง (2564) ศึกษาการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมในจังหวัดขอนแก่น พบว่า การจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมในจังหวัดขอนแก่นได้ใช้การจัดการด้านคน ด้านการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์และด้านการจัดการทั่วไปในกระบวนการดำเนินการ

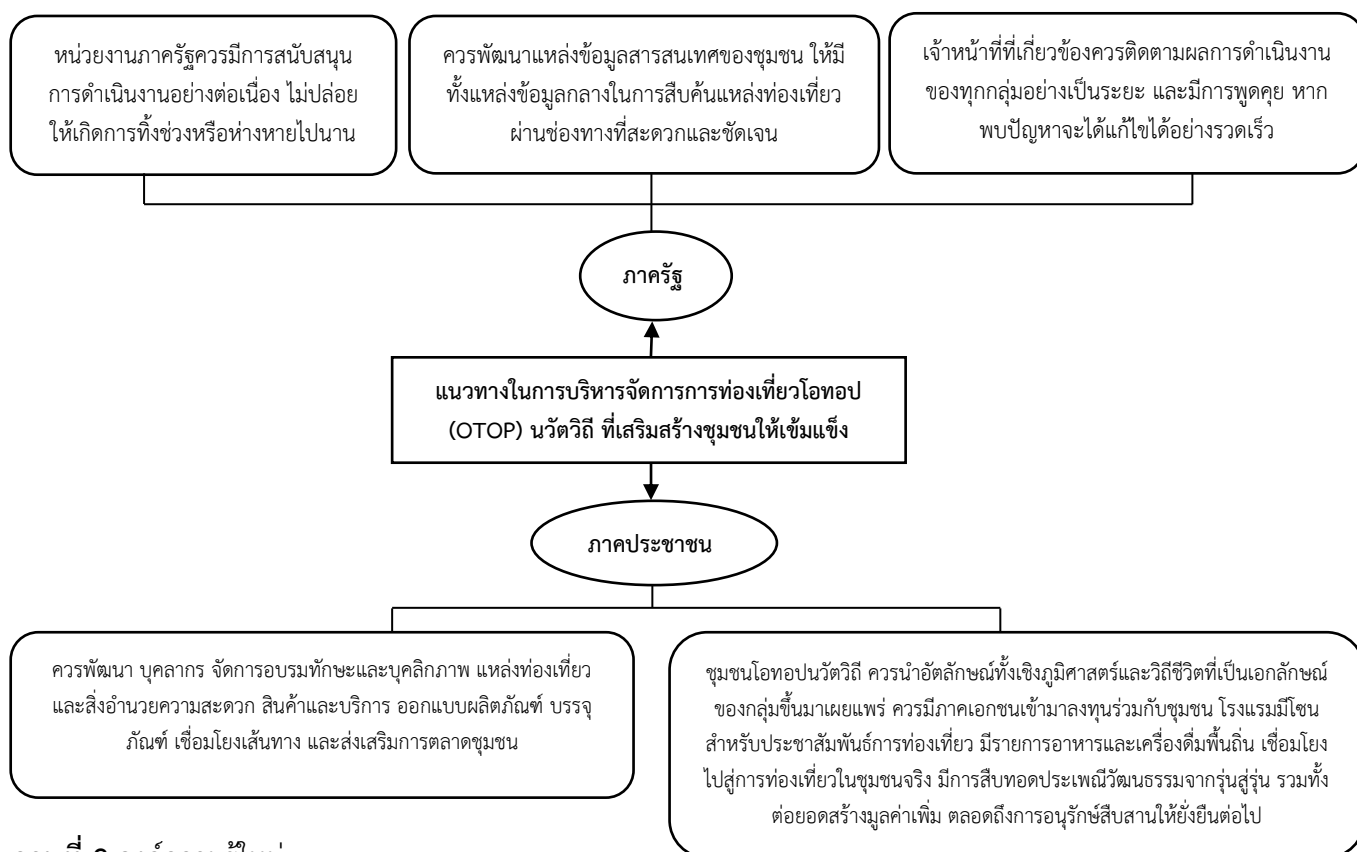
ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ในจังหวัดนครพนม มีจำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และ ด้านการผู้นำชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามกระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้พบปัจจัยเพิ่มเติม ได้แก่ ภูมิปัญญา ขวัญและกำลังใจ และการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัฐ วรวัฒน์ (2563) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

แนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี ที่เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ในจังหวัดนครพนม มี 5 ข้อ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว และการส่งเสริมตลาดชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เป็นแนวทางที่ปรากฏในคู่มือโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกรมการพัฒนาชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับ จิตติมา พลศักดิ์ (2563) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการชุมชนสู่กระบวนการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี กรณีศึกษาบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมืองศรีสะเกษ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการชุมชน สู่กระบวนการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยวมี 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมการแบบแผนวิธีทั้งแนวตั้งและแนวนอน 2) การจัดทำแผนชุมชนท่องเที่ยว 3) ความพร้อมในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว 4) การเตรียมความพร้อมด้านที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก และ 5) การจัดตั้งคณะทำงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน และงานวิจัยของ นุจนาถ นรินทร์ (2564) ศึกษาการออกแบบการท่องเที่ยวแบบโอท็อปนวัตวิถี เพื่อสร้างเสริมเศรษฐกิจชุมชนกำแพงแสนให้เข้มแข็ง พบว่า ผลผลิตอันดีโอท็อปทั้งหมดนำไปสู่การศึกษาศักยภาพ พบว่ามีศักยภาพด้านคุณค่า และด้านความมีชื่อเสียง ทางด้านการตลาดมีความพร้อมที่จะนำเสนอสู่ตลาดของกินและของใช้นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดสามารถนำมาสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบโอท็อปนวัตวิถี ในกำแพงแสน โดยจะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ “One Day Trip ช้อปของกินของใช้” และ “2 วันหนึ่งคืนเที่ยวไม่ไกลไปกำแพงแสน”

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ภาพทั่วไปของกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ในจังหวัดนครพนม ในแต่ละปีปัจจัยมีความสำคัญ ดังนี้ ด้านการจูงใจ ไม่พูดให้คนอื่นหมดกำลังใจ ไม่มีการตำหนิ ทำให้เกิดความสุขในการทำงานและไม่เกิดความอึดอัดใจ เปิดโอกาสและให้อิสระในการเข้ามาร่วมกิจกรรมของกลุ่ม การประสานงานกันตามกิจกรรมแต่ละครั้ง บางครั้งก็อาศัยหัวหน้าแต่ละฝ่ายงานไปประสานงานกับสมาชิก รวมทั้งการประกาศเสียงตามสาย บอกปากต่อปาก รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการองค์การ แต่งตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน คณะกรรมการทำงาน โดยแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ ตามโครงสร้าง ด้านการควบคุม มักจะขึ้นอยู่กับผู้นำกลุ่ม แต่ไม่ใช่การบังคับ และ ด้านการวางแผน โดยการวางแผน จะเริ่มจากการเรียกสมาชิกมาประชุม เพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามโครงสร้างของกลุ่มที่กำหนดไว้ และทุกกลุ่มจะมีการจัดทำแผนการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ในจังหวัดนครพนม ในแต่ละปีปัจจัยมีความสำคัญ ดังนี้ ด้านการมีจิตสาธารณะ และ ด้านสภาพแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านผู้นำชุมชน ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ด้านขวัญและกำลังใจ ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน และ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพที่พบปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ และด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน

สำหรับการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วม รองลงมาคือ ด้านวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และ ด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ ด้านเศรษฐกิจ มาการจำหน่ายสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จำพวกของใช้ หรือของที่ระลึก ด้านสังคม ทุกคนในชุมชนเป็นฟันเฟืองสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานวิถีชีวิตดั้งเดิมเอาไว้ ด้านวัฒนธรรมเป็นการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ประเพณี ความเชื่อ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความแตกต่างกันไปตามภูมิศาสตร์ บางพื้นที่มีแหล่งน้ำ สามารถจัดเป็นแพริมน้ำเพื่อรับนักท่องเที่ยว บางพื้นที่มีภูเขา มีถ้ำ หรืออยู่บนที่สูงชัน ก็สามารถจัดเป็นกิจกรรมการเดินสำรวจเส้นทางธรรมชาติ หรือให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการปลูกป่า และด้านการมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ชุมชนโดยส่วนมากจะยึดหลัก “บวร” บ้าน วัด และโรงเรียน เสริมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง วัฒนธรรมยังคงได้รับการสืบสานต่อโดยคนรุ่นใหม่ และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดนครพนม ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาบุคลากร หน่วยงานภาครัฐ และชุมชนควรร่วมกันดำเนินการจัดอบรมบุคลากรในชุมชน 2) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ในหลายพื้นที่ควรมีการดูแลทั้งความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวก ให้พร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวเสมอ 3) พัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ควรมีหน่วยงานทั้งที่มาจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน หรือเครือข่ายภาคีต่างๆ เข้ามาช่วยดูแล 4) ควรมีการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว เป็นการเชื่อมโยงจากเส้นทางหลักลงมาเส้นทางรอง และ 5) การส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) ทุกกลุ่มควรนำอัตลักษณ์ทั้งเชิงภูมิศาสตร์และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มขึ้นมาโชว์ ควรมีภาคเอกชนเข้ามาลงทุนร่วมกับชุมชน เช่น โรงแรมมีโซนสำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว มีรายการอาหารและเครื่องดื่มพื้นถิ่น เชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวในชุมชนจริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานจากภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน หรือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรเข้ามาสนับสนุน การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ และควรมีงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ไม่ปล่อยให้เกิดการทิ้งช่วงหรือห่างหายไป นาน เพราะจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชน หรือภาคีเครือข่าย เช่นมหาวิทยาลัยในจังหวัดหรือมหาวิทยาลัยที่เป็นเครือข่ายกัน ควรเข้าไปพัฒนาแหล่งข้อมูลสารสนเทศของชุมชน ให้มีทั้งแหล่งข้อมูลกลางในการสืบค้นแหล่งท่องเที่ยว ผ่านช่องทางที่สะดวก ง่ายต่อการสืบค้น เช่น ช่องทางออนไลน์ แหล่งข้อมูลอื่นๆ และเบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ชัดเจน

1.3 ควรมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยพัฒนาต่อยอดสินค้าของชุมชน เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ การปรับปรุง คุณภาพ หรือ กระบวนการผลิตให้กับทุกกลุ่มที่อยู่ในขั้นตอนของการพัฒนากิจการ อาจใช้วิธีการลงพื้นที่ หรือแจ้งให้ส่ง สมาชิกเข้ามาร่วมรับฟังการอบรม เพื่อนำความรู้ไปต่อยอดด้วยตนเอง

1.4 ผู้นำชุมชนควรเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการอำนวยความสะดวกต่อคณะกรรมการดำเนินงาน หรือให้ผู้ช่วย คู่มือในการดำเนินกิจกรรมแทน เมื่อติดภารกิจอื่น มีการพูดคุยเป็นระยะ ให้คำแนะนำ หรือคำปรึกษาอย่างเป็นกันเอง เมื่อสมาชิกเกิดความรู้สึกลำบากในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจที่ดีแก่สมาชิกและกลุ่ม

1.5 คณะกรรมการบริหารงาน ควรจัดการประชุม เพื่อกำหนดแผนการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามว่า แผนงานปัจจุบันสามารถใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม และทันต่อสถานการณ์ภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม เพื่อเปรียบเทียบผลการ บริหารจัดการในแต่ละพื้นที่ หรือภูมิภาคที่แตกต่างกัน

2.2 ควรศึกษาให้ครบทุกชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP) นวัตกรรม ในจังหวัดนครพนมและจังหวัดใกล้เคียง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม*. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.cdd.go.th/>.
- เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย*. เชียงใหม่: ครองช้าง.
- จิตติมา พลศักดิ์ และ รพีภัทร ศรีไกรภักดิ์. (2563). แนวทางการบริหารจัดการชุมชนสู่กระบวนการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม กรณีศึกษาบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองศรีสะเกษ. *วารสารการบริหารการปกครอง และนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(3), 113-124.
- ธณัฐ วรวัฒน์, สัญญา เคณาภูมิ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 9(2), 71-80.
- นุชนาถ นรินทร์, เขียวกา สุขเอี่ยม, สิทธิ ธีรธรรม และ อนามัย ดำเนตร. (2564). การออกแบบการท่องเที่ยวแบบโอท็อปนวัตกรรม เพื่อสร้างเสริมเศรษฐกิจชุมชนกำแพงแสนให้เข้มแข็ง. *วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ*, 4(2), 684-695.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2552). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปาริชาติ คุณปลื้ม. (2562). ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 16(1), 14-22.
- รัตนภรณ์ มุ่งช่วยกลาง. (2564). *การจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมในจังหวัดขอนแก่น*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- สมนึก ภัททิยธนี. (2553). *การวัดการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กทม: ประสานการพิมพ์.

- สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง. (2561). แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. สืบค้น 14 กุมภาพันธ์ 2565. จาก <https://sto.go.th/th/about/policy/20-year-strategic-plan>.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. (2565). สรุปการจัดประเภทชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม. สืบค้น 8 กุมภาพันธ์ 2565. จาก <https://shorturl.asia/ig0CP>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13. สืบค้น 14 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.nesdb.go.th>.
- สุทิน ชนะบุญ. (2560). สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยด้านสุขภาพเบื้องต้น. ขอนแก่น: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ขอนแก่น.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

